

**Verantwoordingsdocument bij
syllabus en voorbeeldexamen
van het centraal ontwikkeld
examen mbo 4 Nederlandse taal
Referentieniveau 3F**

25 september 2010

**Syllabuscommissie voor het centraal ontwikkeld examen mbo 4
Nederlandse taal Referentieniveau 3F.**

|

Samenstelling van de syllabuscommissie

De commissie bestaat uit twee soorten leden: leden met stemrecht en leden zonder stemrecht. De leden met stemrecht zijn de voorzitter en twee leden die op voordracht van de MBO Raad benoemd werden. Uitgangspunt was behalve hun expertise op het gebied van taal in mbo-4 opleidingen ook dat de continuïteit ten opzichte van de Ontwikkelcommissie die in het proces dat hieraan voorafging een prototype ontwikkeld heeft, gewaarborgd was. Deze voorzitter en leden werden benoemd in deze commissie door het College voor Examens (CvE). Geen van deze voornoemde personen mag betrokken zijn bij de redactie van (commerciële) leermiddelen. De leden zonder stemrecht zijn: de secretaris die door het CvE geworven werd bij expertisecentra op het terrein van examinering van taal in het mbo en twee toetsdeskundigen (vanuit Cito) die toegevoegd werden aan de commissie en die zorgen voor de communicatie en afstemming tussen de commissie en de constructiegroep van Cito.

Leden van de syllabuscommissie voor het centraal ontwikkeld examen mbo 4 Nederlandse taal Referentieniveau 3F zijn:

Mevrouw M. Sanders, Koning Willem 1 College (stemgerechtigd lid);
Mevrouw M. van Knippenberg, ROC Mondriaan (stemgerechtigd lid);
Mevrouw M. Huigen, MBO Raad (voorzitter);
Mevrouw A. Speijers, Cito (toetsdeskundige);
De heer H. Kuiper; Cito (toetsdeskundige);
Mevrouw C. Kuijpers, CINOP (secretaris).

Projectleider is de heer J. P. de Vries, College voor Examens.

De opdracht

De syllabuscommissie voor het centraal ontwikkeld examen mbo 4 Nederlandse taal Referentieniveau 3F redigeerde op basis van het referentieniveau 3F (Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen) een syllabus die beschrijft hoe de toetsing in een centraal ontwikkeld examen taal vorm krijgt in 2011-2012 (pilotexamens). Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

- Het betreft uitsluitend de subdomeinen lezen van zakelijke teksten en luisteren;
- Het coe omvat één zitting waarin beide vaardigheden een aandeel hebben van 50 %;
- Er wordt één samengestelde beoordeling gegeven voor de totale toets (zonder differentiatie in dat oordeel op de beide vaardigheden);
- Het coe bevat uitsluitend computerscoorbare vragen (volgens ExamenTester);
- De lengte van het coe bedraagt maximaal 120 minuten;
- Er komt één versie met contexten die voor alle kandidaten identiek zijn;
- Deze contexten zijn algemeen beroepsgericht en/of komen voort uit situaties van burgerschap;
- De doelgroep van deze centraal ontwikkelde examens zijn kandidaten van een mbo opleiding op niveau 4;

Gelijktijdig met het proces van de redactie van de syllabus stuurde de commissie de ontwikkeling van een concept-voorbeeldexamen aan. Dat voorbeeldexamen is conform de syllabus geconstrueerd door Cito (constructiegroep) op basis van de aanwijzingen die daarvoor geformuleerd werden in de syllabuscommissie voor het centraal ontwikkeld examen mbo 4 Nederlandse taal Referentieniveau 3F.

Daarna redigeerde de commissie dit verantwoordingsdocument waarin zij uitleg geeft over de stappen die zij gezet heeft om te komen tot een syllabus en een legitimering geeft van de keuzes die daarin gemaakt zijn.

Samengevat:

De syllabuscommissie levert in september 2010 drie eindproducten op voor het centraal ontwikkeld examen mbo 4 Nederlandse taal Referentieniveau 3F:

- een syllabus;
- een verantwoordingsdocument (betreffende de syllabus);
- een (concept-)voorbeeldexamen (vast te stellen door een vaststellingscommissie Nederlandse taal 3F).

Doelen van de syllabus en het voorbeeldexamen voor het centraal ontwikkeld examen mbo 4 Nederlandse taal Referentieniveau 3F.

Doel syllabus:

Schakel tussen het referentiekader 3F en de pilotexamens (voor veld: docent en kandidaat).

Doel voorbeeldexamen:

- een gecontroleerde afname op een beperkt aantal instellingen, voor gegevens over het niveau en voor de ict-infrastructuur, in de pre-pilot die start in februari 2011;
- het voorbeeldexamen wordt vrijgegeven aan het veld om te oefenen met deelnemers (t.a.v. inhoud en vorm) vanaf maart 2011.

Werkwijze en procedure

Vanuit de opdracht maakte de commissie een planning van haar activiteiten. Belangrijk aandachtspunt was hierbij dat de activiteiten van de syllabuscommissie qua planning afgestemd moesten zijn op de activiteiten van de constructiegroep. Deze activiteitenplanning had op dat punt de instemming van de toetsdeskundige nodig.

Mijlpalen daarin vormden de raadpleging van de resonansgroep in mei 2010 en de veldraadpleging in juni 2010. Voor deze momenten maakte de commissie tussenproducten klaar in de vorm van een 1-versie van bovenstaande resultaten voor de resonansgroep, een bijgestelde 2-versie van de syllabus en het verantwoordingsdocument voor de veldraadpleging.

Vervolgens verschenen drie eindproducten in september 2010.

De verslagen van de bijeenkomsten die de voortgang in de redactie van de syllabus betreffen zijn na goedkeuring door de commissie gepubliceerd op de voor iedereen toegankelijke website van het Steunpunt Taal en Rekenen mbo. Voor alle deelnemers gold dat de commissieleden niet tussentijds in overleg met externe betrokkenen uit het veld treden. Dat gebeurde wel op de geplande momenten tijdens de resonansbijeenkomst en de veldraadpleging. De projectleider vanuit het College voor Examens organiseerde deze beide raadplegingen en was verantwoordelijk voor het verzamelen van de gevraagde gegevens.

Welke overwegingen lagen ten grondslag aan de ontwikkeling van de syllabus en het voorbeeldexamen voor het centraal ontwikkeld examen mbo 4 Nederlandse taal Referentieniveau 3F?

Welke keuzes heeft de syllabuscommissie gemaakt?

Inhoud

De syllabuscommissie volgde het kader dat bij het verstrekken van de opdracht is meegegeven en dat aansluit op de adviezen van de ontwikkelcommissie t.a.v. het centraal ontwikkeld examen mbo 4 Nederlandse taal Referentieniveau 3F:

- de syllabus beschrijft het centraal ontwikkeld examen mbo 4 Nederlandse taal Referentieniveau 3F;
- in het centraal ontwikkeld examen worden de onderdelen lezen en luisteren geëxamineerd;
- voor lezen betreft het alleen het lezen van zakelijke teksten;
- de onderdelen spreken, gesprekken voeren en schrijven maken deel uit van het instellingsexamen van de school.

De beschrijving van de vaardigheden lezen van zakelijke teksten en luisteren van het referentieniveau 3F taal in het *Referentiekader taal* (Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen) is het vertrekpunt voor het examen. De syllabuscommissie koos om redenen van volledigheid zoveel mogelijk van wat er in het *Referentiekader taal en rekenen* voor de vaardigheden lezen en luisteren van het referentieniveau 3F taal is omschreven, op te nemen in de syllabus. Slechts datgene wat technisch onmogelijk is, wordt uitgesloten. Immers, een syllabus voor een examen dient een duurzaam karakter te hebben: meerdere examens kunnen indien gewenst gemaakt worden bij de syllabus van dat examen.

Dat betekent dat er voor variatie in soorten teksten en vraagvormen is gekozen. Teksten die te beroepsgericht kunnen zijn, worden vermeden om geen kandidaten vanuit een specifieke mbo-sector te bevoordelen. Uitgangsmateriaal zal niet afkomstig zijn uit studieboeken of opleiding.

Om geen kandidaten uit verschillende sectoren in het mbo boven anderen te bevoordelen, is gekozen om de tekstsoorten voor zakelijke teksten lezen/luisteren, in het *Referentiekader taal* op niveau 3F voor taal opgenomen, thematisch te operationaliseren binnen burgerschapsdomeinen. Voor burgerschap vormt het document *Leren, Loopbaan Burgerschap* (april 2007) een kader. Dit document is herzien, maar het herziene document was nog niet vastgesteld. Om het duurzame karakter van de syllabus te dienen, koos de syllabuscommissie ervoor de burgerschapsdomeinen te benoemen, los van een specifiek brondocument. Uitgangspunt was voor de syllabuscommissie: we gaan meten hoe mbo-leerlingen taal (kunnen) gebruiken in hun leven.

In het *Referentiekader taal en rekenen* wordt onderscheid gemaakt tussen het lezen van zakelijke teksten en het lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten. Slechts het lezen van zakelijke teksten is van toepassing op dit examen voor mbo-studenten.. Natuurlijk kunnen in zakelijke teksten verhalende elementen voorkomen, bijvoorbeeld in voorlichtende of betogende zakelijke teksten. De syllabuscommissie heeft er daarom voor gekozen dat deze teksten kunnen worden opgenomen in het examen. Authenticiteit van de tekst wordt hiermee gewaarborgd.

Bij het opstellen van de toetsmatrijs en het construeren van items voor het voorbeeldexamen, bleken de onderdelen lezen van zakelijke teksten en luisteren in het *Referentiekader taal* naar de mening van de commissie niet geheel consequent te zijn uitgewerkt. Uiteraard had de syllabuscommissie niet de mogelijkheid het referentiekader zelf te wijzigen. Het kader zoals het is vastgesteld, werd daarom gevolgd. De inconsequentie had tot gevolg dat het rubriceren van gemaakte items bij kenmerken van de taakuitvoering (respectievelijk begrijpen of interpreteren / evalueren) discutabel werd. Om recht te doen aan het verschil in beheersing van niveau 2F en 3F koos de syllabuscommissie er aanvankelijk voor discutabele items vooral te koppelen aan de meer reflectieve, evaluatieve kenmerken van de taakuitvoering. Op verzoek van de resonansgroep (mei 2010) zijn enkele items opnieuw gelabeld en/of herzien, waardoor in de toetsmatrijs een evenwichtiger relatie ontstond tussen begrijpend lezen en luisteren en de andere kenmerken van de taakuitvoering van een kandidaat.

Vorm

Voor de vorm van het examen waren reeds bij opdrachtverstrekking kaders gegeven, die door de syllabuscommissie zijn gevolgd.

- Het examen wordt digitaal afgenomen.
- Zakelijke teksten lezen en luisteren worden in één zitting van het examen geëxamineerd.
- Het examen heeft een maximale tijdsduur van 120 minuten.
- Het totale examen bevat maximaal 50 vragen.
- Er wordt één enkele beoordeling van het totaal gegeven.

De vraag die de syllabuscommissie bezighield, was hoeveel teksten een kandidaat uit mbo 4 aankan in twee uur?

Vijftig vragen leek de syllabuscommissie redelijk om te komen tot een verantwoord oordeel, een check door de toetsdeskundige bij andere toetsdeskundigen bevestigde dit.

Om zoveel mogelijk recht te doen aan het *Referentiekader taal*, in het bijzonder de vaardigheden lezen van zakelijke teksten en luisteren op niveau 3F, koos de syllabuscommissie ervoor om lezen van zakelijke teksten en luisteren in het centraal ontwikkeld examen mbo 4 Nederlandse taal Referentieniveau 3F thematisch voldoende te variëren. Ook koos de syllabuscommissie voor variatie in vraagvormen, teneinde mbo-kandidaten te blijven boeien bij het maken van hun examen.

De syllabuscommissie kiest voor een variatie in teksten vanuit verschillende media: schriftelijk of webbased, kijkluisterfragmenten naast luisterfragmenten. De keuze van ExamenTester en de software van Cito zijn een gegeven. Daardoor zijn kenmerken van de oorspronkelijke lay-out niet altijd zichtbaar. De vragen bij de teksten sluiten zoveel mogelijk aan bij de verschillende kenmerken van de taakuitvoering die in het *Referentiekader taal* zijn omschreven. Hierbij is steeds het handelingsterrein van de mbo-kandidaat voor ogen gehouden.

Zorgpunt is de geheimhouding van openbare bronnen: wanneer de herkomst van een tekst bekend is, zouden mbo-kandidaten elkaar wel eens snel kunnen attenderen op de vindplaats van deze teksten.

Om die reden is niet aan een uitvoerige bronvermelding gedaan.

Welke hulpmiddelen toegestaan zijn voor gehandicapte doelgroepen, is een vraag voor de vaststellingscommissie. Daar in het reële leven vaak voordat je gaat luisteren het luisterdoel bekend is, en mensen normaliter aantekeningen (willen) maken wanneer zij vooraf weten langere teksten te gaan luisteren, pleit de syllabuscommissie voor het toestaan van aantekeningen maken met pen en papier bij het maken van het (kijk)luisteronderdeel. Deze aantekeningen moeten na afloop worden ingenomen om redenen van geheimhouding van het examen.

Om aan te sluiten bij de actuele belevingswereld van mbo-kandidaten, waar luisteren vooral voorkomt in samenhang met het kijken naar een spreker of filmpje, is ervoor gekozen dat het onderdeel luisteren kijkluisterfragmenten kan bevatten. In het voorbeeldexamen is om dezelfde reden gekozen voor kijkluisterfragmenten. Op verzoek van de resonansgroep (mei 2010) is de mogelijkheid van louter luisterfragmenten in de syllabus opgehouden.

Effecten van de resonansbijeenkomst en veldraadpleging, zomer 2010

In de resonansbijeenkomst die het College voor Examens in mei 2010 organiseerde, hebben genodigde experts en veldvertegenwoordigers de conceptsyllabus en een deel van het voorbeeldexamen gezien en van feedback voorzien. De syllabuscommissie heeft de feedback in de vorm van een aanbeveling tot bijstelling van de syllabus en het voorbeeldexamen van de projectleider ontvangen. De aanbevelingen zijn besproken en verwerkt. Ook de reacties van de veldraadpleging werden verwerkt, voor zover zij betrekking hadden op de syllabus en het voorbeeldexamen COE mbo 4 Nederlandse taal 3F.

Aanbevelingen

Binnen de huidige software van Cito heeft de syllabuscommissie gezocht naar de beste mogelijkheden om teksten en items te ontsluiten, op basis van hiervoor omschreven overwegingen. Deze instrumenten kennen hun eigen gebruiksmogelijkheden en beperkingen. Wij bevelen de projectleider aan een oefenpakket te ontwikkelen, waarmee scholen hun kandidaten voorafgaand aan het feitelijk moment van examinering kunnen laten oefenen met het specifieke gebruik van ExamenTester: zelf kiezen voor een afnamevolgorde; scrollen door leesteksten; zelf de tijd bijhouden; flexibel opdrachten kunnen kiezen om te maken of te wijzigen; hoe te zien welke opdrachten gereed zijn; hoe kun je zien waar in de gehele toets je je bevindt?

Ook bevelen wij het gebruik van hulpmiddelen als pen en papier voor de gehele doelgroep aan. Voor gehandicapten bevelen wij aan na te gaan of voor hen andere condities voor het examen wenselijk zijn.